

En barnevernsak og straffesak til å lære av

Gjennom tre år ble en Oslo-familie med far, mor og tre gutter utsatt for et formidabelt press fra barnevern og politi, med akutt plassering av tre barn og tiltale for mishandling. Alt sammen forfeilete reaksjoner på reelle problemene i familien. Til tross for store belastninger påført gjennom offentlige etaters inkompetanse og dårlige skjønn, endte dette til slutt bra. Familiens kamp i rettsapparatet endte med seier. Barnevernet tok til fornuft. Familien fikk etter hvert god hjelp av flinke fagfolk.

”... levde under et regime av frykt og vold”

Tingretten dømte først familiefaren til fire måneders fengsel. Saken gikk til lagmannsretten hvor aktor ville ha ti måneders fengsel. Å høre aktors og bistandsadvokatens nådeløse prosedyrer, støttet på barnevernets svartmalende vitneforklaringer, og så vente i to uker på lagmannsrettens dom, var den siste pinefulle prøvelse foreldrene måtte gjennom før de fikk resultatet: *Frifinnelse* – dommerne hadde forstått hva saken handlet om! Faren ble ikke bare frifunnet for straff, men også for kravet om oppreisningserstatning til barna på 160 000 kroner, et krav fremsatt av barnas bistandsadvokat.

Moren, som var til stede under hele rettssaken, opplevde det som hun selv, like mye som mannen, var på tiltalebenken. Indirekte var hun klandret for ikke å ha hindret mannens overgrep. Og hun kjente på frykten for at det bildet som ble forsøkt tegnet, av en barneflokk som ”levde under et regime av frykt og vold” som det het i en barnevernsrapport, skulle føre til at barnevernet igjen besluttet å ta barna fra dem. Slik de hadde gjort den augustdagen i 2010 som var begynnelsen på familiens marerittaktige opplevelse av hvordan det norske offentlige apparatet, som er ment å beskytte og hjelpe de svakeste, kan fungere i praksis.

Bakgrunnen for det hele lå i at parets eldste gutt, la oss her kalle ham Petter, fra de tidligste leveår viste, som lagmannsretten forsiktig sier, ”en uvanlig sosial fungering.” Foreldrene ”reagerte på enkelte ting allerede fra ammestadiet, men da lillebroren (som vi her kaller Jon) ble født, reagerte de på at Petter bevisst kunne dytte Jon overende da han forsøkte å begynne å gå.” Familien søkte hjelp for å bli flinkere til å håndtere den spesielle gutten, som bare var fire år da hans fastlege fant grunn til å henvise ham til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP).

Foreldrene gikk regelmessig til BUP i flere år i forsøk på å bedre innsikten i hvordan Petters til tider totalt grenseløse adferd kunne håndteres. De søkte også hjelp flere andre steder. Fokus ble også satt på hva faren kunne gjøre annerledes, særlig for å ”bli bedre til å kontrollere sitt temperament”. Etter slike hendelser som at gutten for fjerde gang hadde ripet opp naboenes biler og påført skader for titusener av kroner, kunne det nemlig forekomme at faren hevet stemmen i sin tilrettevisning av sønnen. *Slikt kan fort oppfattes som problematisk i Norge.* Så faren fikk innpass på sinnemestringskurs hos Reform – ressursenter for menn. Dette ble senere brukt mot ham, som bevis på at hans ukontrollerte sinne skapte uhygge hjemme og skremte den lille gutten.

Bekymrede tanter går til barnevernet

Faren hadde selv bakgrunn fra en familie hvor relasjonene mellom de ulike medlemmer var alt annet enn enkle. Etter et mindre sammenstøt mellom far og hans foreldre under

sommerferien, lå det til rette for aksjon, i form av samlet oppmøte fra fire familiemedlemmer hos barnevernet for å melde bekymring for situasjonen til Petter og hans yngre brødre. Barnevernet skrev ned bekymringsmeldingen i sin sedvanlige prosaform. Hver enkelts opplevelse av en eller annen hendelse, i tillegg til hva de hadde hørt fra andre, fremsto som en fellesopplevelse som alle sto bak. Bildet av et voldsregime vokste raskt frem i den unge barnevernpedagogens hode.

Barnevernets representanter ble i retten spurt om de hadde noe kunnskap om begrepet gruppedynamikk. Jo, det hadde de angivelig. Men det lot seg lett konstatere at den kunnskapen ikke var anvendt til noen kildekritikk av de opplysningene som ble fremlagt for dem.

Referatet ble, som vanlig er, ikke forelagt melderne til gjennomlesning, og barnas besteforeldre – som i utgangspunktet ikke hadde noe annet ønske enn at familien skulle få hjelp – tok senere sterkt avstand fra måten deres syn var gjengitt på og hvordan barnevernet reagerte på deres henvendelse.

En klassisk historie – som moren ikke er med på

Peters adferd skyldes at far utsetter barna for alvorlig fysisk og psykisk vold på grunn av sitt sinne. Dette var hva barnevernet gjorde til sin analyse av situasjonen, og de holdt fast på den gjennom hele prosessen. Med andre ord: Hadde far bare vært snill, tålmodig og ikke-autoritær i sin oppdragelse, hadde gutten ikke hatt problemer.

Når det gjaldt mor, var problemet først og fremst at hun var kuet av far og ikke turte stå opp mot mannen til forsvar for barna, mente barnevernet. En klassisk historie som passet godt til barnevernets skjemaer. Det underliggende, uttalte budskap var ikke til å ta feil av: Det moren skulle gjort, var å ta avstand fra mannen, skille seg fra ham og sikre seg eneomsorgen for barna.

Barnevernet kunne aldri godta morens egen oppfatning av situasjonen, nemlig: Mannen var ganske enkelt den som kunne beskytte både henne selv og de mindre søsknene mot den direkte og alvorlige trusselen som den eldste sønnen utgjorde rent fysisk. Han var videre den eneste som hadde mulighet for å utøve nok autoritet over Petter til å oppdra ham til et sosialt velfungerende menneske.

Akutt plassering uten forundersøkelser

Barnevernet reagerte med stor handlekraft på den familiære bekymringsmelding. De sendte en anmeldelse til politiet, og de traff vedtak om akutt plassering av alle de tre barna. Uten noe forvarsel eller noen samtale med foreldrene. *Uten å innhente informasjon fra noen av de instanser som hadde hatt tett kontakt med barna og foreldrene gjennom flere år*, som fastlege, barnehage, skole – og BUP. Ingen av disse, som alle er profesjonelle i sine ulike roller, hadde på noe tidspunkt funnet grunn til å rapportere foreldrene til barnevernet.

Da barnevernet iverksatte henting av barna for å plassere dem på en institusjon, sørget de for å fortelle at dette skjedde fordi far slo dem. Lagmannsretten mente derfor at senere avhør av de to eldste guttene fikk sterkt redusert bevisverdi i straffesaken.

Kryssforhør under psykisk oppløsning og trussel om aldri å få barna igjen

Foreldrene ble informert etter at barna var plassert, med beskjed om at de ikke fikk lov til å ha kontakt med dem, og at det var usikkert om og når de fikk se dem igjen. Barnevernet anså saken som meget alvorlig, fikk de vite. På en skala fra 1 til 10 var denne kanskje 8. I denne situasjonen ble de fortvilte foreldrene gjenstand for inngående utspørring om sin barneoppdragelse. Det var tydelig at barnevernet allerede satt med fasiten, og det eneste foreldrene kunne bidra med, var å krype til korset, erkjenne sine feil og love bot og bedring. Det burde ikke være vanskelig å forstå det presset som lå i denne situasjonen. Høyesterett, som fikk problemstillingen presentert for seg i form av et prosessuelt spørsmål om barnevernets referater fra disse samtalene kunne brukes som bevis i straffesaken, så det imidlertid annerledes. De kunne ikke se at det lå i denne situasjonen noe press på far for å ”tilstå” at han hadde slått barna. (HR-2013-575-A).

Retur til et hjem der foreldrene har mistet all autoritet

Barna ble tilbakeført til foreldrene etter vedtak i Fylkesnemnda, på tvers av barnevernets innstilling. Dette var selvsagt en stor glede, men ettervirkningene av utplasseringen var store. Den mellomste gutten fikk en kraftig reaksjon med adferdsproblemer hjemme og på skolen. Han ble av legen henvist til BUP. Når det gjaldt Petter, nå knapt 8 år gammel, forsto han øyeblikkelig hvilken makt barnevernets intervensjon etter dette ga ham i familien. Foreldrenes autoritet var i en lang periode fullstendig satt ut av kraft. Å gripe inn fysisk for å beskytte småbrødrene mot eldstemanns utfall ble et høyrisikoforetak. Ikke bare på grunn av trusselen fra barnevernet. Også trussel om tiltale og straff hang over familien. Mor hadde fått en påtaleunntatelse for å reagere fysisk mot Petter ved en tidligere anledning da Petter holdt sin lillebror under vann i badekaret.

Barnevernet henla etter hvert saken. Det gjorde de etter å ha møtt stor motbør fra hjelpeapparatet for øvrig, som ville satse på familien og ikke støttet barnevernets syn på nødvendigheten av omsorgsovertagelse.

Påtalemyndigheten reiste tiltale mot far sommeren 2011 for mishandling i familieforhold. Han ble dømt i tingretten. Strategien var å legge seg mest mulig flat og love bot og bedring. Politiet sendte en bekymringsmelding til barnevernet etter at dommen var avsagt, fordi dommeren hadde uttrykt at det var betenkelig at faren ikke fortsatte med sinnemestringskurs. På bakgrunn av denne bekymringsmeldingen (som ikke inneholdt noe annet nytt) satte barnevernet i gang kverna igjen. På dette tidspunkt i prosessen var imidlertid så mange sterke og fornuftige krefter involvert at undersøkelsessaken ledet frem til henleggelse, basert på *den sjeldne innsikt at det beste barnevernet kunne gjøre for familien var å holde seg unna*, slik at foreldrene kunne gjenvinne og styrke sin foreldreautoritet.

Fra defensivt til offensivt forsvar

Parallelt gikk straffesaken sin gang. Etter tingrettens dom skiftet faren forsvarer, og en helt annen strategi ble lagt opp. Nå ble det argumentert med at hele tiltalen var forfeilet og til skade for barnas interesser, og barnevern og påtalemyndighet ble kritisert. Også bistandsadvokaten og hjelpevergen ble kritisert for ikke å være annet enn et påheng til aktoratet. Til lagmannsrettssaken var forsvaret også rustet med omfattende dokumentasjon blant annet fra de instanser som hadde forstått familiens behov og gitt reell hjelp (fastlege,

skole, barnehage). Disse var også klare i sin vurdering av at barnevernets akutt plassering i august 2010 hadde vært til stor skade for barna og familien.

Dommen er av 7. mai 2013 og kan finnes på Lovdata (kun abonnenter). Referansen er LB-2012-46246-3.

*

Artikkelen er skrevet av Øivind Østberg, som var tiltaltes advokat i den avsluttende ankesaken for lagmannsretten. En lengre versjon finnes på <http://maskulinist.no/seier-for-familien/>

Vår klient i saken skrev dette da artikkelen ble publisert første gang:

«Jeg er faren det skrives om i denne artikkelen. Jeg synes artikkelforfatteren har gjort en god jobb med å fremstille det vi har vært igjennom...

Jeg vil allikevel advare litt mot misbruk av vår sak. Jeg ser at det har blitt linket til denne artikkelen på en del nettsteder som jeg oppfatter som konspiratoriske og som retter regelrett hat mot barnevern og andre institusjoner. Her utnyttes mennesker i bunnløs sorg og fortvilelse som er blitt fratatt sine barn, akkurat som vi ble. Jeg vil understreke at vi ikke står bak et slikt hat eller slik konspiratorisk tankegang. Vi mener at barnevernet er en viktig institusjon som må ta utrolig tøffe avgjørelser. Vi har også møtt andre med positive erfaringer fra barnevernet. Vår eldste sønn har de siste årene blitt fulgt opp av en fantastisk flink miljøterapeut som jobber mye for barnevernet med barn (her fortrinnsvis gutter...) som har spesielle utfordringer. Vi har også opplevd veldig flinke folk innenfor barnepsykiatrien. Vi har også opplevd en skole som har tatt grep og gitt vår sønn plass og mulighet til å være litt guttegutt i en til noen tider, for ham, ganske feminisert skolehverdag.

Det vi skulle ønske var at vår historie ikke ble brukt til å spre hat om barnevern og andre institusjoner som prøver sitt beste for å hjelpe barn, men at vi kunne få en hverdag hvor gutter får lov til å være gutter og hvor gutter som sønnen vår møter klare grenser. Alle som har hatt suksess med sønnen vår har vært menn som har satt utrolig klare rammer og som har tålt at han truer dem uten at de blir «lei seg og såret», og holdt ham hvis han prøver seg med vold. De har brukt kraftig stemme der det har vært nødvendig.

Og ja det går mye bedre med ham nå. Vi er ganske sikre på at dette kommer til å gå bra. Dette er takket være menn som kutter snikksnakket og er klare. Og det er takket være kvinner som lar gutter være gutter. Ja for de kvinnene finnes. Langt flere enn man tror.»